

Chasse patate of geslaagde demarrage? Een blik op het vrouwenwielrennen

Annemie Vanthienen

Zondag 3 april 2005. Terwijl Peter Van Petegem, Tom Boonen, Andreas Klier en co. de kilometers van de Ronde van Vlaanderen onder grote persbelangstelling afmalen, arriveert in Meerbeke de Ronde van Vlaanderen voor Dames. Tijdens de live-uitzending van de mannenwedstrijd wordt er kort melding gemaakt van de winnares, Mirjam Melchers, en wordt terloops meegegeven dat de aankomst in grote chaos verlopen is: het achtervolgende peloton, met daarin onder meer de Belgische Evy Van Damme, werd bij het binnenrijden van Meerbeke foutief omgeleid. Terwijl korte tijd later de ster van Tom Boonen tot ongekende hoogten stijgt, verdwijnt de naam van Melchers tussen de regels van de sportrubrieken. Nochtans is ook zij gepasseerd op de Berendries, de Tenbossestraat, de Muur en de Bosberg.

Meerbeke, een dag eerder. Kreunend en naar adem happend rijden duizenden wielertoeristen over de aankomstlijn. Als voorsmaakje op het 'echte' Ronde-werk reden zij alvast de Ronde van Vlaanderen voor Wielertoeristen. Mobiele cameraploegen volgen elke pedaaltrap, reporters interviewen nog na-hijgende sportievelingen, in de mobiele studio aan de aankomst worden meningen en voorbeschouwingen à volonté gespuid. Het is een merkwaardige vaststelling: een bonte verzameling wielertoeristen, de één al professioneler uitgerust dan de andere, lokt blijkbaar meer persbelangstelling dan een belangrijke wedstrijd in het vrouwenwielrennen die bovendien meetelt voor het klassement van de UCI-Wereldbeker.

Over het algemeen moet het vrouwenwielrennen het stellen met bitter weinig media-aandacht. Dit gebrek aan belangstelling is er in grote mate de oorzaak van dat mogelijke sponsors bij voorbaat afhaken. Hierdoor blijven de budgetten van de wielerploegen eerder beperkt, wat dan weer zijn gevolgen heeft voor de professionele uitbouw van de teams. Een vicieuze cirkel dus. Toch wil dit artikel geen 'kommer en kwel'-verhaal zijn: er zijn genoeg positieve impulsen die het vrouwenwielrennen langzaam maar zeker vooruit helpen.

Laten we beginnen bij het begin. In 1958, eenendertig jaar na de mannen, werd voor het eerst een wereldkampioenschap voor vrouwen georganiseerd. België nam een vliegende start: van de eerste tien edities werden er vier gewonnen door de Belgische Yvonne Reynders (1959-1961-1963-1966). Een land als België, waar zowat elk dorp zijn eigen jaarlijkse wielervedstrijd organiseert en de wegen bij belangrijke wedstrijden afgezoomd staan met massa's enthousiaste toeschouwers, zou logischerwijze meteen voor de bijl moeten gaan. Niets is minder waar. En nochtans: in landen waar de wielersport het moet stellen met een veel minder rijke historie zoals Australië, Canada, Zweden of de Verenigde Staten, kwam het vrouwenwielrennen tijdens en na de tweede feministische golf wél op kruissnelheid. Meisjes en vrouwen klommen er bij wijze van emancipatie op de fiets en reden er al snel de pannen van het dak. Ook nu nog komen de grootste namen uit die contreien: denken we maar aan Oenone Wood (Australië – winnares van de Wereldbeker 2004), Susanne Ljungskog (Zweden – wereldkampioen 2002/2003) of Nicole Cook (Groot-Brittannië – winnares Wereldbeker 2003). Anders dan in België werden er structuren uitgebouwd met professionele begeleiding, sponsors, een goed uitgewerkte wedstrijdkalender en begeleiding voor jonge wielrensters. Ook Nederland biedt al heel lang een goede begeleiding aan jonge wielrensters: "Vanaf zeven jaar is er bij ons al speelse competitie mogelijkheid", aldus de Nederlandse Loes Markerink in *De Standaard*¹, "Er zijn heel wat wedstrijden voor jongeren. En we kunnen geregeld starten in elitewedstrijden".

Veel heeft te maken met de heersende beeldvorming rond het wielrennen. De schoonheid van hard labeur was niet van toepassing op vrouwen, zo blijkt. Vrouwen mogen afzien, maar dan wel op een elegante manier. In België werd en wordt het beeld van het wielrennen vooral bepaald door dat van de Flandrien: een noest werkende 'dwangarbeider van de weg' die met gebogen rug over de hobbelige Vlaamse kasseien dokkert: niks voor vrouwen dus. "En", zo zegt wieljournalist Robert Janssens in *De Standaard*², "het was niet echt mooi om naar te kijken: vrouwen met worstenhelmen, dikke wollen truien en zwarte koersbroeken die in een slechte positie op een banale koersfiets zaten. Van begeleiding of verzorging was nauwelijks sprake." Dat beeld behoort evenwel al een tijdje tot het verleden. In de jaren tachtig werd meer en meer werk gemaakt van verfijndere trainingsmethoden. Christel Herremans, oud-bondscoach en nu sportdirecteur van Vlaanderen-Capri Sonne-T-interim: "De dikke konten gaan eruit. Meer en meer rensters volgen sportdiëten. Als ik vijf jaar geleden na de wedstrijd een rok aantrok vond mijn wielomgeving dat shockerend. Nu begint iedereen in het peloton zich te schminken. De renners zijn van halve jongens naar dames geëvolueerd. Waarom zouden wij ons als mannen gedragen?"³.

Door het grote publiek wordt wielrennen in tegenstelling tot andere sporten als tennis of zwemmen bijna uitsluitend met mannelijke eigenschappen geassocieerd, waardoor velen een vrouwelijke wielrenner net zo normaal vinden als Parijs-Roubaix zonder kasseien. Veel mensen vinden sporttakken waar vrij veel kracht en fysieke inspanning bij komt kijken zoals wielrennen – maar ook voetbal of rugby – nog steeds bijzonder ongeschikt voor vrouwen. Vrouwen moeten bij voorkeur sporten beoefenen waarbij hun elegantie en lenigheid goed tot uiting komen: tennis, atletiek, turnen... Die associatie is er ook de oorzaak van dat vrouwen op de fiets vaak aanzien worden als 'manwijven': niet bepaald bevorderlijk voor een goede instroom van jonge meisjes. De Nederlandse Leontien Van Moorsel hielp in dit verband het mannelijk imago van het vrouwenwielrennen een stukje mee de wereld uit door haar zeer vrouwelijke uitstraling. Keurig gemaquilleerd reeg ze jarenlang de titels en overwinningen aan elkaar, zowel op de piste, op de weg als in het tijdrijden. In 2003 deed ze ook nog eens een geslaagde aanval op het werelduurrecord op de baan, dat ze afsnoeptte van die andere legende Jeanni Longo. Ook de erkenning bleef niet achterwege: maar liefst zes keer werd ze in Nederland verkozen tot Sportvrouw van het Jaar.

Terwijl Leontien Van Moorsel – en ook Monique Knol, Olympisch goud in Seoel – het vrouwenwielrennen in Nederland een grote populariteit bezorgden, reed ook in België een toprenster rond. Heidi Van de Vijver stond jarenlang aan de top van het Belgische vrouwenwielrennen. Het verschil tussen beiden is tekenend voor het verschil in aanpak tussen België en Nederland. Heidi Van de Vijver: "Voor de federatie moet het zo weinig mogelijk geld kosten. Ik kreeg tot nog toe alleen een tijdrifets, waarmee ik nooit gereden heb. Ik kijk me soms de ogen uit mijn kop als ik zie over welk geperfectioneerd materiaal de Nederlandse, Italiaanse en Franse meisjes kunnen beschikken. En dan wil ik het nog niet over de medische begeleiding hebben. Voor de Belgische Wielrijdersbond lijkt zoiets gewoon niet te bestaan. Als gepreselecteerde voor Atlanta heb ik na het seizoen voor het eerst een test afgelegd bij het Olympisch Comité. Eindelijk werden me een aantal elementaire zaken als overslagpols, vetpercentage en dies meer bekendgemaakt. De Wielerbond doet gewoon niets. Voor het WK in Chambéry werd ik vijf jaar geleden uitgenodigd voor een dergelijke test. De resultaten van dat onderzoek heb ik nooit gekend. Ze bleken verloren."⁴ In 1993 hekelde ook Monique Knol het Belgische beleid ten aanzien van het vrouwenwielrennen: "Ik voel mee met die [de Belgische, nvdr] meisjes. Zo'n bekrompen mentaliteit vind ik voor een wielerland als België onbegrijpelijk. De vrouwenwielersport bevindt zich bij jullie nog in het jaar vóór Kristus. De mannen gaan vóór alles en iedereen: de vrouwen krijgen nauwelijks financiële steun. Nog niet zo lang geleden hoorde ik een vent van de Belgische Wielerbond zeggen: 'Het enige recht van de vrouw is het aanrecht'. Dat zegt alles."⁵

De Belgische Wielerbond KBWB doet inderdaad zeer weinig voor het vrouwenwielrennen. Niet alleen is het zoeken naar een vrouw in de bestuursorganen van de bond, ook de aandacht voor het vrouwenwielrennen blijft achterwege. Ook Christel Herremans vecht al jaren tegen de bierkaai: "Ze doen niets. Er is helemaal geen jeugdwerking. De meeste meisjes rollen er gewoon in omdat de familie of vrienden ook fietsen. We zijn altijd stiefmoederlijk behandeld door de BWB. Kijk naar Nederland, waar ze voor de start van de Tour 100.000 mensen op de been brengen."⁶ Over de Internationale Wielervedstrijden, de UCI, is Herremans positiever. Binnen de UCI is er bijvoorbeeld een werkgroep 'Vrouwen Elite' actief, met daarin vertegenwoordigers van de ploegen, de renners en de organisatoren. De voorzitter van deze werkgroep, Patrick McQuaid, heeft ook zitting in het bestuurscomité. Sinds 1998 wordt jaarlijks de UCI Road World Cup Women georganiseerd, een wereldbekerklassement met daarin voor 2005 elf wedstrijden die meetellen voor het klassement. Het feit dat enkele van deze wedstrijden zoals de Primavera Rosa / Milaan-Sanremo, de Waalse Pijl en de Ronde van Vlaanderen samenvallen met de ProTour-wedstrijden van het mannencircuit, is een goede zaak voor het aantrekken van sponsors en publiciteit. De steun van de UCI, het hoogste wielervedstrijdenorgaan, voor het vrouwenwielrennen is onmisbaar. Laten we opnieuw Christel Herremans aan het woord: "Zolang de UCI ons steunt, zie ik de toekomst rooskleurig in. De tijd dat we in schooltjes verbleven voor wedstrijden is gelukkig voorbij. Dat was een schande, nu verblijven we tenminste in nette hotels. We gaan vooruit, maar wel traag."⁷

En wat dan gezegd van het meest aangehaalde argument dat wielervedstrijden voor vrouwen niet half zo zwaar zouden zijn als deze voor hun mannelijke collega's? Deze redenering wordt immers vaak aangehaald wanneer het gaat om het al dan niet aandacht schenken aan het vrouwenwielrennen. Objectief gezien is het inderdaad zo dat vrouwen als gevolg van allerlei fysiologische verschillen minder grote absolute prestaties leveren dan mannen. Ze beschikken immers over een andere lichaamsbouw dan mannen waardoor ze bijvoorbeeld minder sprintkracht ontwikkelen dan mannen. Dit is echter niet enkel voor het wielrennen zo: ook in het tennis wordt gezegd dat toptennisspeelsters niet in de top-100 van de mannenranking zouden voorkomen. Niet voor niets lopen mannen en vrouwen in de atletiek niet tegen elkaar maar komen ze in twee aparte categorieën aan de start. Toch krijgen deze sporten ruim hun deel van de media-aandacht en is er van een stiefmoederlijke behandeling geen sprake.

Media-aandacht is een onontbeerlijke factor om een professionele wielervedstrijdenploeg draaiende te houden: zonder persbelangstelling immers geen sponsorgeld. Interviews met rensters en ploegmensen laten telkens weer hetzelfde geluid horen: de media blijft het vrouwenwielrennen stiefmoederlijk behandelen terwijl er krantenkolommen worden volgeschreven over het wel en wee van de mannelijke coureurs. Ook de televisie besteedt zo goed als geen aandacht aan de vrouwenwedstrijden. Christel Herremans: "In de voorbije Tour [die van 2002, nvdr] waren er Franse, Spaanse en Nederlandse tv-stations. De Vlaamse televisie heb ik er niet gezien, terwijl een van onze rensters toch tweede is geworden. Verschrikkelijk. En bij de schrijvende pers is het al even erg. Als Heidi Van De Vijver een knappe rit rijdt, staan er geen vijf lijntjes in de krant."⁸ Nochtans, héél geleidelijk, zijn er tekenen van beterschap. Na afloop van de Ronde van Vlaanderen 2005 bracht onder meer *De Standaard* een kort artikel met daarin het koersverloop en een reactie van Mirjam Melchers, de winnares. Ook enkele artikels over de problemen van het vrouwenwielrennen in kranten als *De Standaard* en *De Morgen* verschenen de laatste jaren. Een ploeg als Vlaanderen – Capri Sonne – T-Interim wist zich naar aanleiding van de ploegvoorstelling 2005 in de kijker te werken met een modeshow met de rensters. Met o.a. Evy Van Damme, Veerle Ingels en Sharon Van Dromme heeft de ploeg bovendien een aantal Belgische talenten in huis. Vooral Evy Van Damme duikt nogal eens op in de pers.

Tot besluit kan gesteld worden dat de zwakke media-aandacht voor het vrouwenwielrennen niet valt toe te schrijven aan de fysieke capaciteiten van de rensters zelf. Hun prestaties zijn evengoed het vermelden waard als die van hun mannelijke

collega's. Wèl kan de oorzaak gezocht worden in de ondervertegenwoordiging van vrouwen in de sportbesturen en in de media zelf. Deze afwezigheid, gecombineerd met het heersende beeld van het vrouwenwielrennen als zou dit 'geen sport voor vrouwen' zijn, maakt dat er weinig of geen aandacht besteed wordt aan deze sporttak. Tussen twee haakjes: in dit artikel wordt enkel gesproken over het wielrennen maar ook in andere disciplines zoals bijvoorbeeld voetbal, kunnen gelijkaardige mechanismen vastgesteld worden. Maar er is hoop: de professionalisering van het vrouwenwielrennen zet zich gestaag verder door. Jonge Belgische talenten timmeren zowel in binnen- als buitenland verder aan de weg. En misschien... telt België binnenkort ook een echte wielren-ster...

Een professioneel Vlaams wielerteam

Het verhaal van de huidige Vlaanderen – Capri Sonne - T-interim -ploeg begint in 1995. Vlaanderen 2002, zoals het team toen heette, was oorspronkelijk een mannenploeg, opgericht door de Vlaamse regering met als doel jonge renners enkele jaren te laten meedraaien in een professionele wielerploeg. Toenmalig Vlaams minister van Tewerkstelling en Sociale aangelegenheden Leona Detiège nam in 1994 de beslissing ook enkele vrouwelijke wielrensters in te schakelen in de ploeg. Christel Herremans, zelf ex-wielrenster, jarenlang bondscoach van het Belgische vrouwenteam en stuwende kracht achter de opname van vrouwen in het Vlaanderen-team, werd sportdirecteur. Het eerste jaar wordt gestart met drie vrouwen: Heidi Van de Vijver, Patsy Maegerman en Anne-Marie Cooreman krijgen een plaats in het team. De beslissing vrouwen op te nemen in het team is voor minister Detiège een manier om te reageren tegen het feit dat noch door de UCI, noch door de BWB, het beroep van renster officieel erkend wordt. De eerste vrouwelijke professionele wielerploeg breidt in de eerste jaren na haar oprichting de kern gestaag uit. 2001 werd een topjaar: het team behaalde 24 overwinningen, zowel nationaal als internationaal, waaronder twee wereldbekeroverwinningen (Susanne Ljungskog) en een reeks ereplaatsen in de Wereldbeker. In 2002 pakt de Vlaanderen-ploeg de 2^e plaats in het UCI-klassement dankzij sterke prestaties van de hele ploeg. Ook vorig jaar werd een topjaar. Naast veertien overwinningen op de weg, 8 cyclocross-overwinningen, 1 piste- en 1 BMX-overwinning, behaalde het team ook enkele nationale en internationale titels: Hanka Kupfernagel werd Duitse, Europese en wereldkampioene veldrijden, Veerle Ingels behaalde de Belgische veldrittitel.

Met zeventien rensters is de Vlaanderen – Capri Sonne – T-interim-ploeg voor 2005 de grootste professionele vrouwenploeg ter wereld. Zowel in het veld, op de weg als op de baan wordt meegestreden voor de overwinning. Belangrijk is ook dat de ploeg nog steeds zeer veel aandacht schenkt aan de ontwikkeling van Vlaams talent. Een brede Vlaamse kern met rensters als Sofie Goor, Cindy Pieters, Veerle Ingels, Sharon Van Dromme, Evy Van Damme of Ine Wannijn wordt aangevuld met buitenlandse rensters als Hanka Kupfernagel, Debby Mansveld of Emma Davies. Sportdirecteur is sinds het ontstaan van de ploeg nog steeds Christel Herremans. Zij levert dagelijks het bewijs dat vrouwen ook in de wielersport op bestuurlijk vlak hun 'mannelijke' kunnen staan. Sinds 2004 is ook ex-prof Eric De Clercq co-sportdirecteur.

Vlaanderen – Capri Sonne – T-Interim is een topploeg: professionele toprensters, een goede omkadering, kwaliteitsvol materiaal, gedegen trainingsschema's... Ook niet onbelangrijk: de ploeg kan haar rensters een maandelijks loon uitbetalen, iets wat niet vanzelfsprekend is in de vrouwenwielrennerij. Op het programma voor 2005 staan zowel voor de weg, de piste als het veld nationale en internationale wedstrijden gepland. Zo neemt de wegploeg deel aan de Wereldbekerwedstrijden (bv. Ronde van Vlaanderen, Primavera Rosa, Waalse Pijl...) en verschijnt ze aan de start van grote rondes als de Ster Zeeuwsche Eilanden en la Route de France Féminine. In het veld namen de rensters van Vlaanderen eerder op het jaar eveneens deel aan onder meer aan de Wereldbekerwedstrijden zoals Hoogerheide of Nommay. Ook de andere grote crossen uit het veldritcircuit zoals Lille of Oostmalle stonden op de agenda. Op de piste brengt de ploeg vooral de twee Britse pistiers Emma Davies (meervoudig Brits kampioene op de

baan) en Charlotte Goldsmith in stelling: twee rensters waarvoor de Britse wielervederatie een beroep deed op de goed uitgebouwde structuur van de Vlaanderenploeg om ze te laten deelnemen aan internationale wedstrijden.

De volledige ploeg Vlaanderen – Capri Sonne – T-Interim 2005

Veronique Belleter	Christa Pirard
Emma Davies	Loes Sels
Fauve Defloor	Anita Valen
Charlotte Goldsmith	Evy Van Damme
Sofie Goor	Sharon Van Dromme
Veerle Ingels	Miek Vyncke
Hanka Kupfernagel	Ine Wannijn
Debby Mansveld	Laure Werner
Cindy Pieters	

Meer info op het www

www.cyclingteam-damesvlaanderen.be
www.ladiescycling.net
dames-wielrennen.startkabel.nl
www.uci.ch
www.kbwb-rlvb.be

Kalender UCI Wereldbeker Vrouwen op de weg

27/02/2005	Women's World Cup – Geelong	Aus	Rochelle Gilmore
06/03/2005	Women's Road World Cup – Wellington	Nzl	Suzanne De Goede
19/03/2005	Primavera Rosa	Ita	Trixi Worrack
03/04/2005	Ronde van Vlaanderen	Bel	Mirjam Melchers
20/04/2005	Waalse Pijl	Bel	Nicole Cook
08/05/2005	Gran Premio Castilla y Leon	Esp	Susanne Ljungskog
28/05/2005	Coupe du Monde Cycliste Féminine de Montréal	Can	
21/08/2008	GP of Wales, Newport	Gbr	
27/08/2005	GP Ouest France, Plouay	Fra	
04/09/2005	Rotterdam Tour	Ned	
11/09/2005	Rund um die Nürnberger Altstadt	Dui	

¹ "In Vlaanderen weegt traditie nog steeds op ontwikkeling wielersport voor vrouwen", *De Standaard*, 9 oktober 2003.

² "Ronde van Vlaanderen voor vrouwen moet vooroordelen wegnemen", *De Standaard*, 3 april 2004.

³ "Moeder Coureuse", *Humo*, 20 mei 1993.

⁴ "Emancipatie op de fiets", *De Morgen*, 23 maart 1994.

⁵ "Moeder Coureuse", *Humo*, 20 mei 1993.

⁶ "Twee minuten op tv zijn ons niet gegund". *De Morgen*, 9 oktober 2002.

⁷ "Twee minuten op tv zijn ons niet gegund". *De Morgen*, 9 oktober 2002.

⁸ "Vrouwenwielrennen raakt niet populair". *De Standaard*, 9 oktober 2002.